Violeta Dzhondzhorova Ioannidou
(Greece, Komotini, Democritus University of Thrace, Department of Languages, Literature and Culture of the Black Sea Countries; Bulgaria, *Paisii Hilendarski* University of Plovdiv)

Rendition of Greek Proper Names Using the Bulgarian Graphic System

Abstract: Greece and Bulgaria are two neighbouring countries whose proximity has facilitated a centuries-old exchange across all spheres of human activity. Shaped by both historical and geographical factors, this exchange has had a lasting mutual influence, transforming the linguistic environments of both nations. In recent decades, particularly following Bulgaria's accession to the European Union, the partnership between the two states has intensified in the fields of politics, economics, education and tourism. As a result, there has been an increasing demand for translation services in administrative, legislative, legal and other official domains – areas where precise equivalence of transmitted information, including toponyms, anthroponyms and names of administrative units is essential. The translation of official vocabulary is significantly influenced by the graphic and phonetic systems of the languages involved. Although Bulgarian has historically evolved under strong Greek influence, the two languages exhibit notable differences and inconsistencies in this regard. This article seeks to explore the challenges associated with rendering Greek proper names using the Bulgarian graphic system.
Keywords: Greek, Bulgarian, translation, official vocabulary

Виолета Джонджорова Йоаниду
(Гърция, Комотини, Тракийски университет „Демокрит", Департамент по езици и литература на страните от черноморския регион; България, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски")

Предаване на съществителни собствени имена от гръцки език със средствата на българската графична система

Гърция и България са две страни, чието съседство на Балканите предопределя дълговековния им обмен във всички сфери на човешката дейност. Исторически и географски обусловен във времето, този обмен е повлиял и влияе двупосочно, трансформирайки и езиковата среда на двете страни, още повече че гръцкият и българският са езици от Балканския езиков съюз.[1]

Общите черти в морфологичната и синтактичната структура на двата езика се допълват и от редица съвместни явления на лексикално ниво: общите фразеологизми, еднаквите заемки, в повечето случаи от един и същ език, интернационалната лексика, нав-

[1] Пръв забелязал общи черти – балканизми, е словенският езиковед Йерней Копитар (Jernej Kopitar). Балкански езиков съюз е термин, въведен през 1958 г. от румънския езиковед Александру Росети (Alexandru Rosetti). Това понятие обединява няколко балкански езика, имащи общи особености в граматиката, синтаксиса, лексиката и фонетиката: албанския, новогръцкия (димотики) и балканските романски езици, в това число румънския.

лязла от старогръцкия език, архаизмите – в резултат от подобни и за двете страни фолклорни традиции, улесняват в голяма степен превода на ниво художествена, хуманитарна и дори научна литература, в това число и при превод в регистъра на разговорната реч.

През последните десетилетия, след присъединяването на България към Европейския съюз, двете страни си партнират особено интензивно в сферата на политиката, икономиката, образованието, туризма, което съответно налага преводна дейност, ориентирана в административната, законодателната, правната и пр. служебни сфери, при които се изисква точно съответствие на предаваната информация, която включва географски топоними, антропоними, названия на административни единици и др. Преводът на служебна лексика се влияе изключително от организацията на езика на графично и фонетично ниво, което за двата разглеждани езика, въпреки историческата приемственост на българския от страна на гръцкия език, проявява специфичност и несъответствие. В тази статия ще се опитаме да хвърлим светлина върху проблемите при предаване на съществителни собствени имена от гръцки език със средствата на българската графична система, допълвайки теоретичните постановки и действащите законови уредби със собствен опит и впечатления, резултат от професионални занимания и преподаване на български език в Гърция.

Гръцката азбука е азбучна система, използвана за писане на гръцки език от VIII век пр.н.е. насам. Произлиза от финикийската азбука и от своя страна става прародител на множество писмени системи в Европа и Близкия изток, включително на латиницата и кирилицата. Въпреки че е пряк наследник на старогръцкия език, в резултат от развитието на езика на междуфонологично и фонетично ниво, фонетичните стойности и преписи на някои букви в новогръцкия се различават от предшестващите ги старогръцки. Народният език Δημοτική е съвременната идиоматична форма на гръцкия език, наследник на предхождащата я езикова форма Καθαρεύουσα. Двете форми взаимно се допълват и се ползват едновременно от началото на XIX век до окончателното разрешаване на езиковия въпрос в Гърция през 1976 г. в полза на Δημοτική. В своята съвременна форма гръцката азбука има 24 букви, подредени от Α – алфа, до Ω – омега. Подобно на латиницата и кирилицата, в гръцката азбука за всяка буква първоначално има само един графичен знак. Разграничаването на главни и малки букви се въвежда по-късно по аналогия с латинската азбука. От 80-те години на миналия век, с правителствен указ и не без съпротива от страна на поддръжниците на политоничната система, в Гърция официално е въведена монотоничната система на правопис μονοτονικό σύστημα (един знак за ударение в двусрични и многосрични думи), заменила политоничната писмена система πολυτονικό σύστημα, която все още се използва от Гръцката православна църква и от някои атински периодични издания, а има и единични случаи на организации и автори, които също ползват πολυτονικό σύστημα, тоест– Καθαρεύουσα.

Действащата в момента Уредба за транскрипция и транслитерация на гръцки графични знаци с латински е въведена в Гърция със стандарта ΕΛΟΤ 743[2], второ издание, с който се установяват два набора от правила за преобразуване:

1. Транслитерация на гръцки знаци в латински – μεταγραμματισμός
2. Транскрипция на гръцки знаци в латински – μεταγραφή.

Тази система се прилага за гръцките графични знаци в монотонични или политонични текстове, независимо от периода, в който се създават или са създадени, и независимо от формата на езика (класически, модерен гръцки език, βυζαντινή, καθαρεύουσα,

[2] ELOT 743 е съставен в съответствие с процедурите, определени от Регламент за изготвяне и издаване на гръцки стандарти. Това е второто издание на стандарта ELOT 743, идентично на Международен стандарт ISO 843: 1997, коригирано 1999-05-01.

δημοτική и т.н.), както и във всяка друга писмена форма, която използва гръцката графична система. Стандартът не диктува задължителното използване на някои от гореспоменатите типове преобразуване при конкретното му приложение, но изисква избор на един и само един от горните типове при конкретното използване, който трябва изрично да се посочи. Все пак стандартът препоръчва области на приложение на всеки един от наборите правила:

Тип 1: Транслитерация (при обмен на библиографска информация, справочни услуги, в случаи, когато изходният текст не е наличен, но трябва да се възстанови, при превръщане на транскрибираната форма в оригиналната от лица, които не владеят гръцки език, или устройства – напр. от информационни приложения, телевизионни услуги и други от областта на комуникациите).

Тип 2: Транскрипция (лични карти, паспорти, пътни знаци, картографски топоними и други, когато правилното произношение на гръцката дума предхожда необходимостта от възстановяване на оригиналната форма).

За нуждите на международната комуникация се препоръчва приложението на международните стандарти, като приоритетен е принципът на стриктното преобразуване, което може да се използва за установяване на правила за опростено преобразуване и изготвяне на национални стандарти. На второ място е нивото на опростеното преобразуване. Може да се наложи опростяване, например поради използването на технически средства, които не приемат всички азбучни знаци. Опростеното преобразуване може да бъде предмет на международни стандарти или споразумения. Третото ниво е нивото на популярното преобразуване, което трябва да улесни изписването на чужди имена по еднакъв начин във вестниците на дадена държава. Задължително се вземат предвид фонетичните или графичните практики и може да бъде приложено само на национално ниво.

Българската и гръцката азбука, заедно с латинската, са трите официални до този момент азбуки, които се използват от държавите–членки на Европейския съюз. Ще разгледаме как е организирано предаването на чуждите антропоними на гръцки с идеята, че принципно подобна би могла да бъде практиката на предаване на гръцките антропоними на другите езици, в частност на български. Директивите по темата са очертани в Междуинституционалното ръководство за публикациите[3], ориентирано към всички 24 езика, които се ползват в Съюза. Като отчита, че въпросът с предаването на чужди антропоними и топоними е един от най-спорните в гръцкия език, от ръководството става ясно, че дилемата между опростеното изписване до абсолютната реверсивност на изписване с всичките възможни междинни варианти трябва да се решава в полза на опростеното изписване. Уточнява се, че под абсолютна реверсивност трябва да се разбира графичната форма на чуждото име на гръцки, която обърната, „води" към възможно най-близката до първичната му форма на изходния език. Позицията, заета от Междуинституционалния наръчник по отношение на дилемата опростен запис или обратимост, е ясна: изборът на опростено изписване е възприет по две основни причини. На първо място, едва ли на гръцкия читател му е необходимо да му бъде предоставяна възможност да се запознае с чуждия топоним/атропоним по правилата на транслитерацията (дори да се предположи за винаги приложима, такава редукция невинаги е възможна). Каква полза би имал, ако напр. Γκαλέτι (реверсивно: Γκαλλέττι) се пише с две l и две t, ако изходната дума е (Galletti)? Нещо повече, ако потърси информация за някакво неизвестно име или място в чужд сайт или интернет търсачка, веднага ще му бъде предложено правилно изписаното

[3] Общо практическо ръководство на Европейския парламент, Съвета и Комисията, предназначено за тези, които участват в съставянето на законодателните текстове на Европейския съюз, Служба за публикации на Европейския съюз. Люксембург, 2015.

име. Опростеният запис се предпочита и поради особеностите на гръцката фонетична система, където има случаи на няколко графични знака, отговарящи на един и същ звук, което по отношение на българския език ще разгледаме по-нататък. Например каква полза би имало английското Cambridge да бъде изписано на гръцки като Καίμπριτζ, което, обърнато към английски, би могло погрешно да бъде изчетено като Caimbridge. Поради тези причини Междуинституционалното ръководство за публикациите предпочита опростеното записване пред реверсивността при предаване, като изключва всички антропоними и топоними, които са популярни и имат установена вече форма на употреба. Проблемът засяга главно топоними и в по-малка степен антропоними, тъй като практиката, която обикновено се спазва, е имената да не се превеждат на гръцки, а да останат на латиница. В случаите при лица, идващи от страни, които използват кирилица, арабска, китайска или друга нелатинска азбука – като например българския комисар Кунева – гръцкият преводач превежда в своя текст транслитерираното на латиница съответно име – Kuneva.

Особености на гръцката фонетична система

Ще разгледаме някои от най-важните особености на гръцката фонетична система, които имат пряко отношение при превод от гръцки.

Гръцката азбука се състои от 24 букви (вж. *таблица1*).

Малки	*Главни*	*Название*	*Съответствие на латиница*	*Съответствие на кирилица*
α	Α	алфа	a	а
β	Β	вита	b	в
γ	Γ	гама	g	г
δ	Δ	делта	d	д
ε	Ε	епсилон	e	е
ζ	Ζ	зита	z	з
η	Η	ита	i	и
θ	Θ	тита	th	т
ι	Ι	йота	i	и
κ	Κ	капа	k	к
λ	Λ	ламда	l	л
μ	Μ	ми	m	м
ν	Ν	ни	n	н
ξ	Ξ	кси	ks	кс
ο	Ο	омикрон	o	о
π	Π	пи	p	п
ρ	Ρ	ро	r	р
σ,ς	Σ	сигма	s	с
τ	Τ	таф	t	т
υ	Υ	ипсилон	i	и
φ	Φ	фи	f	ф
χ	Χ	хи	x	х
ψ	Ψ	пси	ps	пс
ω	Ω	омега	o	о

Таблица 1

Гласни

В новогръцката азбука има седем графични знака, на които съответстват пет гласни звука. Съществуват и комбинации от два графични знака за гласни, на които съответства един от петте гласни звука (вж. *таблица 2*).

Гръцки графични знаци за гласни	*Съответствие на латиница*	*Съответствие на кирилица*
α	a	а
ε αι	e	е
ο ω	o	о
ι η υ οι ει υι	i	и
ου	u	у

Таблица 2

а) η (ита), ι (йота) и υ (ипсилон) се произнасят като [и]**;**
б) ο (омикрон) и ω (омега) се произнасят и четат като [о];
в) двубуквените гласни се четат и произнасят съответно:
αι [е], ει [и], οι [и], υι [и], ου [у];
г) в гръцката фонетична система на гласните липсва звук/ буква ъ.

„αυ” и „ευ”

Графичният знак υ в дифтонгите „αυ” и „ευ” се произнася като β [в] пред гласни и звучни съгласни или φ [в] пред беззвучни съгласни (вж. *таблица 3*).

αυ	av	ав	+ гласна + β, γ, δ, ζ, λ, μ, ν, ρ
	af	аф	+ κ, π, τ, χ, φ, θ, σ, ξ, ψ
ευ	ev	ев	+ гласна + β,γ, δ,ζ, λ, μ, ν, ρ
	ef	еф	+ κ, π, τ, χ, φ, θ, σ, ξ, ψ

Таблица 3

Неистински дифтонги

Това са случаите на едно и еднобуквено/двубуквено (ι ,η, υ, ο, ι ει, υι) съчетание пред друга гласна (вж. *таблица 4*).

	ια	ιε	ιο	ιου	υα	ια	ιε	οιοι	ιω
Произнася се	иа	ие	ио	иу	иа	иа	ие	ии	ио

Таблица 4

Двойни съгласни

В гръцкия език две еднакви съгласни (освен γγ) се произнасят като една. Двойните съгласни μπ, ντ, τς, τζ, γκ имат съответна звукова стойност.

Всяка от двойните съгласни се произнася в зависимост от мястото си в думата.
μπ [мб] – в средата на гръцки думи
μπ [б] – в началото на гръцки думи и в чужди думи

ντ [нт] – в средата на гръцки думи
ντ [д] – в началото на гръцки думи и в чужди думи
γκ [нг] – в средата на гръцки думи
γκ [г] – в началото на гръцки думи и в чужди думи
γγ [нг] – в средата на гръцки думи
γγ [г] – в началото на гръцки думи и в чужди думи (Poromanska 2000: 23)

Независимо от произношението на гръцки, при превод двойните съгласни се транскрибират със съответните български съгласни (вж. *таблица 5*).

μπ	b	б
ντ	d	д
γκ	g	г
γγ	g	г
τσ	ts	ц
τζ	dz	дз

Таблица 5

Специфичен случай е знакът трема (Ё), който служи за отделянето на две гласни. Поставен над буквата ι в дифтонгите бъ/ пъ, означава, че звукът [и] се произнася.

Транскрипция и правопис в българския книжовен език

Наредба № 6 от 12.06.1995 г. определя правилата за транскрипция и правопис на чужди географски имена на български език. С правилата се определят начините за предаване на чужди звукове и буквени съчетания при транскрипцията на имена в съответствие с нормите на съвременния български книжовен език. Правилата за транскрипция и правопис на чуждите географски имена на български език са задължителни: за юридически и физически лица, извършващи транскрипция на такива имена при превод на чужда литература; при изготвяне на нормативни актове и документи във всички сфери; в международната кореспонденция; в издателската дейност; в средствата за масово осведомяване; в образованието; в картографията. При предаването на чуждите географски имена с предимство се ползват принципите на транскрипцията, в редки случаи – на транслитерацията, като във всички случаи се спазват традиционните за българския език форми на чуждите имена. При транскрипцията на чуждите географски имена характерните за чужди езици звукове (отворени, затворени, дълги, кратки и двойни гласни, придихателни и двойни съгласни и др.) се предават с най-близките до тях български звукове.

Чуждите сложни и съставни географски имена се предават на български слято или разделно в съответствие с оригиналния им правопис. Напр. Монреал — Montreal, Нова Каледония — Nouvelle Caledonie, Нюпорт — Newport, Лос Анджелес — Los Angeles

Между частите на съставните чужди географски имена в български език не се пишат тирета. Тирета се пишат само в сложните названия, съставени от самостоятелни имена. Напр. Екс ан Прованс – Aix-en-Provence, Стратфорд он Ейвън – Stratford-on-Avon/, Ба-з-Алп – Basses-Alpes

Номенклатурните географски термини – океан, море, залив, проток, група острови, планина, възвишение, плато, равнина, низина, по традиция се превеждат. Когато името е употребено като прилагателно, то се приспособява към морфологичната структура

на българския език. От съставни географски имена не се образуват прилагателни. Напр. залив Сен Мало – Golf de Saint-Malo, Шетландски острови – Shetland Islands, Ирландско море – Irish Sea

Имена на широко известни географски обекти (държави, столици, големи градове, реки и др.) или на географски обекти в съседни страни, за които има исторически създадени български съответствия, чиито форми, утвърдени в българския език, се различават от оригиналните, се запазват традиционните им форми. Напр. Германия [фон. тр. Дойчланд], Генуа [фон. тр. Дженова], Рейн [фон. тр. Райн].

Прилагателните северен, южен, източен, западен и централен в съставните географски имена винаги се превеждат.

Правила за транскрипция и правопис на гръцките географски имена

Съгласно препоръките на Групата на експертите по стандартизация на географските имена към ООН относно предаването на тези имена от страните с нелатинска писменост, гръцките географски имена в примерите се изписват на латиница в съответствие с приетата от ООН система за предаване на гръцките букви с латински. Правилата от тази глава се отнасят и за гръцките географски имена в Кипър. В сила е следното правило:

от гръцки се транслитерира на латински, след което от латински се транскрибира на български (вж. *таблица 6*).

α	a	а	Παρανέστι	Paranesti	Паранести
ε αι	e ei	е а	Ελλευσίνα Αιγάλεω	Elefsina Aigaleo	Елефсина Егалео
ο ω	o o	о	Πόρος Φωκίδα	Poros Fokida	Порос Фокида
ι, η, υ, οι, ει, υι	i i y oi ei yi	и и и и и и	Κίμολος Μήλος Αστυπάλαια ‘Οια Λειβαδία	Kimolos Milos Astypalaia Oia Leivadia	Кимолос Милос Астипалеа Иа Ливадия
ου	ou	у	Μουδανία	Moudania	Мудания

Таблица 6

Изписваните на гръцки език с αυ (алфа и ипсилон) и с ευ (епсилон и ипсилон) се изписват на латиница с *av* и *ev* или *af* и *ef*, а на български език се предават, както следва:

1. пред звучни съгласни и пред гласни – съответно с ав и ев:

Αυλώνας – Avlonas – Авлонас

2. пред беззвучни съгласни – съответно с *аф* и *еф*:

Αυξέντιο – Afksentio – Афксентио

Ελλευσίνα – Elefsina – Елефсина

Низходящи дифтонги, състоящи се от гласен звук и йот, имат следните съответствия на латински и български:

αι – ai – ай; напр. (Νεραίδα – Neraida – Нерайда);

ει – ei – ей; напр. (Βραχνείκα – Vrachneika – Врахнейка);

οϊ – oi – ой; напр. (Δοϊρανι – Doirani – Дойрани);

ουι – oui – уй.

Възходящи дифтонги, състоящи се от йот и гласна, имат следните буквени съответствия на латински и български:

ιοι [ii] – ioi – ii – ии; напр. (Άγιοι Δέκα – Agioi Deka – Агии Дека);

ιε – ie – ie – ие; напр. (Αμαδιές – Ammadies – Амадиес);

ιω, ιο [io] – iw – io – йо, ьо; напр. (Ιωάννινα – Ioannina – Йоанина); (Αβλιότες – Avliotes – Авльотес);

[iou] – iou – iou – ю; напр. (Αναδύου – Anadiou – Анадю);

Ια [ia] – ia, ia, ua – ia – я.

При предаване на дифтонгите в краесловие се взема предвид и гръцкото словообразуване, поради което и в българската транскрипция се налагат паралелните окончания *-я/-ия* и *-ьо/-ио*, в зависимост от ударението, което в гръцкия език се пише навсякъде (вж. *таблица 7*).

ία	ia	ия	Σητεία – Sitia – Сития Λαμία – Lamia – Ламия Τροία – Troia – Троя Αγία Νάπα – Agia Napa – Агия Напа
ίο	io	ио	Λεωνίδιο –Leonidio – Леонидио Κυπουργείο – Kipourgeio – Кипургио
ιά	ia	я	Λειβαδι**ά** – Leivadia – Ливад**я** Πλατανι**ά** – Platania – Платан**я**
ιό	io	ьо	Βαρθολομι**ό** – Vartolomio – Вартолом**ьо**

Таблица 7

Гръцките окончания -io(v), -ioc се запазват в българския език.

Напр. Άγιον Όρος – Agion Oros – Агион Орос, Αιγιον – Aigion – Егион.

Типичните гръцки окончания -εα, -εο, -εος се запазват в българския език, т. е -еа, -ео, -еос. Напр. Καλλιθέα – Kallithea – Калитеа, Νέο Ικόνιο – Neo Ikonio – Нео Иконио, Νέος Μαρμαράς – Neos Marmaras – Неос Мармарас.

Гръцките съгласни се предават в съответствие с произношението си и според възможностите на съвременния български книжовен език. Ще разгледаме най-характерните съгласни:

Съгласната [ks], в гръцки език ξ (кси), латинска графема *x*, се предава на български с *кс,* напр. Ξάνθη – Xanthi – Ксанти, Ξυλόκαστρο – Xylokastro – Ксилокастро.

Съгласната [x], в гръцки език χ (хи), се предава на латински с *ch*, а на български – с *х*, напр. Χιος – Chios – Хиос, Χάσια – Chasia – Хася.

Съгласната [ps], в гръцки език ψ (пси), има графично латинско съответствие буквосъчетанието *ps*, а на български език – буквосъчетанието *пс*, напр. Ψαθούρα – Psathoura – Псатура.

Буквените съчетания в гръцките географски имена се предават съгласно следните правила:

1. Съчетанието γκ (гама капа), изписано с латинските букви *gk*, в начална позиция се предава на български с *г*, напр. Γκιόνα – Gkiona – Гьона.

2. В средисловие съчетанията γγ (гама гама), γk (гама капа) и γх (гама хи), изписвани съответно с латинските букви *ng, nk* и *nx*, се предават на български език съответно с *нг*, *г* (много рядко *нк*) и с *нх*, напр. Αγγελόνα – Angelona – Ангелона, Βραγκιάνα – Vragkiana – Врагяна, Ματαράγκα – Mataragka – Матарага, Συγχαρί – Sinchari – Синхари.

3. Съчетанието μπ (ми пи), изписвано с латинските букви *mp*, се предава на български език в зависимост от позицията си в думата:

а) в начална позиция – с *б*, напр. Μπράλος – Bralos – Бралос;

б) в средисловие – с *мб, мп* или *б* според произнасянето си, напр. Κάμπος – Kampos – Камбос, Ολύμπος – Olimpos – Олимп (гръцкият изговор е Олимбос), Βαρυμπόμπη – Varympompi – Варибоби.

4. Съчетанието ντ (ни таф), изписвано с латинските букви *nt*, в начална позиция се предава на български език с *д*, а в средисловие – с *нд* или *нт*, в зависимост от произнасянето си, напр. Αντίκυρα – Antikyra – Андикира, Μαντούδι(ον) – Mantoudi(on) – Мантуди(он).

5. Съчетанието τσ (таф сигма), изписвано с латинските букви *ts,* се предава на български език с *ц*, напр. Τσέρι – Tseri – Цери.

6. Съчетанието τζ (таф зита), изписвано с латинските букви *tz,* се предава на български език с *дз*, напр. Τζένα – Tzena – Дзена.

Номенклатурните географски термини – океан, море, залив, проток, група острови, планина, възвишение, плато, равнина, низина, по традиция се превеждат. Напр. Νησιά Αιγαίου – Aigaioi nisoi – Егейски острови, Μεγάλη Πρέσπα – Megali Prespa – Голямо Преспанско езеро, Κορινθιακός κόλπος – Korinthiakos kolpos – Коринтски залив.

Традиционните гръцки географски имена, за които има исторически създадени български съответствия, чиито форми, утвърдени в българския език, се различават от оригиналните, се запазват като традиционни. Напр. Ήπειρος (грц. Ипирос) – Епир, Πελοπόνυσος (грц. Пелопонисос) – Пелопонес, Έδεσσα – (грц. Едеса) – Воден, Θεσσαλονίκη (грц. Тесалоники) – Солун, Καστοριά (грц. Касторя) – Костур, Σέρρες (грц. Серес) – Сяр, Δενδροχόρη (грц. Дендрохори) – Дъмбени).

Преглед на предаването на собствени имена от гръцки език в българския книжовен език според *Официалния правописен речник на българския език*

Собствени имена от гръцки език в българския книжовен език се предават чрез транскрипция, транслитерация, превод, според установената по традиция форма, или чрез възпроизвеждане на оригиналната им графика.

Превод на собствени имена от гръцки на български чрез транскрибиране:

Звуковете в гръцкия език, които са еднакви с българските звукове, се предават с българските им буквени съответствия.

Предаване на гласни (вж. *таблица 8*) **.**

йотувано α	ία/αί	я	
йотувано α	ία/αί	ия	в краесловие
йотувано ο	ίο/οί ίω/ιώ	йо	в началото на думата
йотувано ο	ίο/οί ίω/ιώ	йо	след гласна
йотувано υ	ίου/οίυ	ю	
йотувано ε	ιέ/ίε	йе	
йотувано ε	ίαι/ιαί	йе	

Таблица 8

Предаване на съгласни:

Звуковете в гръцкия език, които нямат точно българско звуково съответствие, се предават с най-близките до тях български букви. За гръцкия език това е Θ, латинско *th,* което се предава с най-близкото по звучене *т,* напр. Θεόδωρος – Theodoros – Теодорос.

Превод на собствени имена от гръцки на български чрез транслитерация:

Звучните и беззвучните съгласни от гръцки език се предават със съответните български букви за звучни и беззвучни съгласни, независимо от изговора си.

Изписваните на гръцки език с αυ (алфа и ипсилон) и с ευ (епсилон и ипсилон) се изписват на латиница *av* и *ev* или *af* и *ef,* а на български език се предават както следва:

Пред звучни съгласни и пред гласни – съответно с *ав* и *ев*. Напр. Μαυρομμάτη – Maurommati – Мавромати, Παυλίνα – Paulina – Павлина.

Пред беззвучни съгласни – съответно с аф и еф. Напр. Ψευτογιώργου – Pseutogiorgou – Псефтойоргу, Χαϋδευτου – Chaideutou – Хайдефту, Ευστάθια – Eustathia – Ефстатия.

Други особености при превод:

Главните букви се предават според оригиналната форма на името. Напр. Φλέγκα – Flegka – Флега.

Главните букви при преведените и частично преведените собствени имена се употребяват според правилата на българския език. Напр. Μπάρμπα Σθάτης – Barba Sthatis – Барба Статис, Παυλίνα Βουλγαράκη – Paulina Voulgaraki – Павлина Вулгараки, Μαρία Ελένη Λυκουρέζου – Maria Eleni Lykourezou – Мария Елени Ликурезу.

Собствените имена се пишат слято, полуслято или разделно според оригиналната си форма. Напр. Γсбммбфпрпэлпх – Grammatopoulou – Граматопулу, Αγαθόκριτος – Agathokritos – Агатокритос, Μαρία Ελένη – Maria Eleni – Мария Елени.

Предаване на собствени имена от гръцки език
в българския книжовен език

Ще коментираме някои от най-характерните и предизвикващи затруднения случаи.

собствено име гръцки език	*транскрипция от гръцки*	*транслитерация (ЕЛОТ)*	*транскрипция от латински*
Αλαγκιοζίδης	Алагъозидис	Alagiozidis	Алагиозидис

При транскрипцията на гръцкото Αλαγκιοζίδης се спазва следното: *γκ = г* в средисловие, *ιο = ьо* след съгласна (ОРБКЕ) – *Алагьозидис*. При транскрипция на транслитерираното на латиница име преводът е *Алагиозидис.* Тъй като и двата варианта на превод на конкретното име са съобразени с правилата, логично е да си зададем въпрос кой вариант трябва да бъде предпочетен. Ако се съобразим с транлитерираното на латиница име *Alagiozidis*, следва да е валиден вариантът *Алагиозидис.* Ако се съобразим и с произношението на гръцки – транскрипция, по-удачен е вариантът *Алагьозидис.*

собствено име гръцки език	*транскрипция от гръцки*	*транслитерация (ЕЛОТ)*	*транскрипция от латински*
Γιώτση	Гьоци	Giotsi	Гиоци

При транскрипцията от гръцки*: ιώ = ьо* след съгласна, *τς = ц* (ОРБКЕ)
И тук съществуват два възможни варианта:
след транслитериране: Giotsi – *Гиотси,*
след транскрипция от гръцки: Γιώτση – *Гьоци.*

собствено име гръцки език	*транскрипция от гръцки*	*транслитерация (ЕЛОТ)*	*транскрипция от латински*
Ζευκίδου	Зефкиду Зевкиду	Zeukidou	Зеукиду

При транскрипцията от гръцки: *ευ = еф* пред *к.* Тъй като „в българския език същите съчетания при сходни позиции се произнасят по сходен принцип" (Poromsnska 2000: 23), αυ/ευ е възможно да бъдат транслитерирани като *ав/ев.* Логичен и приемлив е вариантът на превод *Зевкиду,* който е съобразен и с принципите на българската фонетична система.

собствено име гръцки език	*транскрипция от гръцки*	*транслитерация (ЕЛОТ)*	*транскрипция от латински*
Κραββαρίτου	Кравариту	Kravvaritou	Кравариту

При транскрипцията от гръцки: *ββ=в* (ОРБКЕ). При превода на това име на пръв поглед няма някакъв особен проблем – еднаквите двойни съгласни в гръцкия се предават като една, но тъй като съществуват физически носители на същото име (*Κραβαρίτου* – но с едно *в!*), преводът може да се превърне в казус. Съществуват и ситуации, в които може да се наложи правилата да не се спазят, за да се предаде възможно най-точно информацията, което е важно при превод на документи. В случая се налага да бъде преведено с двойно *в – Кравариту*.

собствено име гръцки език	*транскрипция от гръцки*	*транслитерация (ЕЛОТ)*	*транскрипция от латински*
Καγιόγλου	Кагьоглу Кайоглу	Kagioglou	Кагиоглу

Освен логичните трансформации: съответно Καγιόγλου/*Кагьоглу – ió =ио след г* при транскрипцията, Kagiogloy/*Кагиоглу –ió =ио* при транслитерацията, при този пример си заслужава да се обърне внимание на факта, че е възможно да се допусне грешка при превода и да се появи решение от типа на *Кайоглу*, в резултат на стремежа да се предаде точното произношение от гръцки.

От всичко изложено дотук се очертават следните тенденции:

Преводът на топоними от гръцки към български според Наредба №6 преминава през транслитерираното конкретно наименование от гръцки на латиница и оттам – на кирилица, в съответствие с нормите на съвременния български книжовен език, което внася ред и последователност в процеса на точното предаване на информацията – задължително условие за административната и всички останали служебни сфери.

При превод на собствени имена от гръцки на български биха могли да възникнат редица затруднения и дори недоразумения. По правило антропонимите се транскрибират, т.е. фонетичното звучене от гръцки трябва да се предаде с графичните средства на българския език. От тази постановка произтича преводът на дифтонгите *αυ, ευ* като *аф, еф,* което идва в противоречие с основните фонетични закономерности и правопис в българския език. По тази причина би било добре преводачът да има възможност да избира между горния вариант и превод със съответните *ав, ев*, с които звуковата стойност се предава максимално, тъй като „в българския език същите съчетания при сходни позиции се произнасят по сходен принцип" (Poromsnska 2000: 23). Гръцкият антропоним *Ζευκίδου* изглежда много по-естествено и звучи максимално близко до български като *Зевкиду*, отколкото *Зефкиду*.

Въпросите с превода на собствените имена на гръцки от чужди езици са също толкова спорни, колкото и обратният им превод. Поради многото оплаквания от грешки и несъответствия при превод на документи за самоличност в Гърция се препоръчва да се практикува следното:

преди да се пристъпи към официалното подаване на документи за самоличност, гражданите (става въпрос за носители на нетрадиционни гръцки имена) сами да транслитерират името си на латиница на софтуерното приложение на електронната страница на съответната служба, с което ефективно реагират при евентуална грешка, в резултат на субективен фактор и т.н. Това обяснява ситуациите, при които гръцки граждани настояват българският превод на имената им да е абсолютно съобразен с предложения от тях транслитериран на латиница вариант, при което се стига до преводни решения, несъвместими с нормите в книжовния български език.

Изписването на транслитерираното на латиница име заедно с транскрибирания превод на името от гръцки на български е може би най-удачният вариант при превод на гръцки антропоними, защото информацията се предава максимално точно и е съобразена с физическия носител на антропонима.

ЛИТЕРАТУРА

БАН 2012**:** *Авторски колектив*. Официален правописен речник на българския език. София: Просвета (BAN 2012: *Avtorski kolektiv.* Ofitsialen pravopisen rechnik na balgarskiya ezik. Sofia: Prosveta).

Пашов 2011: *Пашов*, *П***.** Българска граматика. София: Издателска къща „Хермес“ (Pashov 2011: *Pashov, P*. Balgarska gramatika. Sofia: Izdatelska kashta „Hermes“).

Poromanska 2000: *Poromanska, S*. ΕΛΛΗΝΟ-ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ. Αθηνα:

ΜΑΛΛΙΑΡΗΣ Παιδεία (Poromanska 2000: *Poromanska, S*. ELLINO-VOULGARIKO LEXIKO: Athina: MALLIARIS Paideia).

Μπαμπινιώτη 1993**:** *Μπαμπινιώτη Γ*. Ελληνική γλωσσά. Αθηνα (Bampinioti 1993: *Bampinioti G.* Elliniki glossa. Athina).

ИНТЕРНЕТ ИЗТОЧНИЦИ

Интернет страница: Гръцко-български паралел

Интернет страница: Official website of the European UnionInter-institutional text writing manual

Интернет страница: ΕΛΟΤ 743 Hellenic Organization for Standardization